J. K. ROWLINGNING “HARRY POTTER” ASARLARIDAGI ANTROPONIMLARNING SEMANTIK, BADIIY VA MADANIY FUNKSIYALARI

Abdurazzoqova Sabohat Abdurazzoq qizi
SamDChTI mustaqil tadqiqotchisi, Samarqand
+998 337700575
E-mail: sabohat2707@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola J. K. Rowlingning “Harry Potter” asarlaridagi antroponimlarning semantik mazmuni, badiiy vazifasi va madaniy-mifologik asoslarini tahlil qilishga qaratilgan. Maqolada antroponimlarning badiiy matndagi o‘rni, “Harry Potter” asarlaridagi antroponimlarni semantik guruhlarga ajratish, antroponimlarning asardagi badiiy-estetik vazifalarini aniqlash, antroponimlar orqali ifodalangan madaniy qatlamlarni ochib berish haqida bahs yuritiladi.

Kirish so’zlar: antroponim, lingvopoetika, onomastika, semantika, fantasy, “Harry Potter”, J. K. Rowling, mifologiya, obraz.

Kirish. Antroponimlar badiiy adabiyotda muhim lingvopoetik vositalardan biri hisoblanib, ular nafaqat shaxsni nomlash, balki obrazning xarakteri, ijtimoiy mavqei, milliy-madaniy mansubligi hamda muallifning g‘oyaviy-estetik niyatini ifodalashda ham faol ishtirok etadi. Badiiy matnda qo‘llanilgan antroponimlar oddiy nominativ birlik bo‘lib qolmay, muayyan semantik yuklama, stilistik vazifa va estetik funksiyani bajaradi. Shu sababli adabiy asarlardagi ism va nomlar muallif poetikasining muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo‘ladi.

J. K. Rowling tomonidan yaratilgan antroponimlar esa semantik boyligi, mifologik va tarixiy asoslari, ramziy ma’nosi hamda badiiy funksionalligi bilan ajralib turadi. Muallif personajlarga ism tanlashda ingliz tilining tarixiy qatlamlari, lotin va fransuz tillari, mifologik obrazlar hamda madaniy assotsiatsiyalardan keng foydalanadi. Natijada antroponimlar asarning obrazlar tizimi, emotsional muhiti va lingvomadaniy makonini shakllantiruvchi muhim vositaga aylanadi.

Mazkur tadqiqotda “Harry Potter” asarlaridagi antroponimlarning semantik, badiiy va madaniy funksiyalari tahlil qilinadi hamda ularning obraz yaratishdagi lingvopoetik imkoniyatlari yoritiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi

Badiiy asarda antroponimlar oddiy nomlash vositasi bo‘lib qolmay, personaj xarakterini ochish, voqelik muhitini yaratish, asarning g‘oyaviy-estetik mazmunini kuchaytirish hamda milliy-madaniy koloritni ifodalashga xizmat qiladi. Ayniqsa, fantasy janrida antroponimlar muallif yaratgan xayoliy olamning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

J. K. Rowlingning “Harry Potter” asarlar turkumida qo‘llangan antroponimlar o‘zining semantik boyligi, ramziy ma’nosi, mifologik va tarixiy qatlamlari bilan ajralib turadi. Muallif qahramonlarga ism tanlash orqali ularning xarakteri, kelib chiqishi, jamiyatdagi mavqei, sehrli olamdagi vazifasi va asardagi badiiy rolini oldindan anglatadi.

Shu sababli “Harry Potter” asarlaridagi antroponimlarni semantik, badiiy va madaniy jihatdan o‘rganish asarning obrazlar tizimi va muallif poetikasini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Tadqiqotda “Harry Potter” asarlaridagi antroponimlar faqat nomlash vositasi sifatida emas, balki obraz yaratish, ramziy ma’no berish, madaniy xotirani faollashtirish va muallif g‘oyasini ifodalash vositasi sifatida tahlil qilinadi.

Asardagi antroponimlar quyidagi uch asosiy yo‘nalishda o‘rganiladi:

- semantik funksiya;
- badiiy funksiya;
- madaniy funksiya.

1. Antroponimlarning semantik funksiyasi

Semantik funksiya antroponimning ichki ma’nosi, etimologiyasi va personaj bilan bog‘liq ma’no qatlamlarini anglatadi.

Rowling ko‘plab qahramonlar ismlarida yashirin semantik belgilarni joylashtiradi. Bunday nomlar personaj haqida oldindan ma’lumot beradi yoki uning xarakteri, taqdiri va vazifasiga ishora qiladi.

Masalan:

Remus Lupin nomida bo‘ri obrazi ikki marta takrorlanadi. “Remus” Rim afsonasidagi bo‘ri tomonidan emizilgan Rem va Romul haqidagi mifga ishora qiladi. “Lupin” esa lotincha *lupus* — “bo‘ri” so‘zi bilan bog‘liq. Bu nom personajning bo‘ri odam ekanligini semantik jihatdan oldindan bildiradi.

Severus Snape ismidagi “Severus” lotincha “qattiqqo‘l”, “jiddiy”, “shafqatsiz” ma’nolarini anglatadi. Bu qahramonning tashqi sovuqqonligi, qat’iyati va murakkab xarakteriga mos keladi.

Draco Malfoy nomida ham salbiy semantika kuchli. “Draco” lotincha “ajdarho” ma’nosini anglatadi, “Malfoy” esa fransuzcha *mal foi* — “yomon e’tiqod”, “yomon niyat” ma’nolari bilan bog‘liq. Bu nom personajning salbiy obrazini kuchaytiradi.

Demak, semantik funksiya orqali antroponimlar personaj xarakterining yashirin belgilarini ochib beradi.

2. Antroponimlarning badiiy funksiyasi

Badiiy funksiya antroponimlarning obraz yaratish, syujetni kuchaytirish, emotsional ta’sir hosil qilish va asar atmosferasini shakllantirishdagi rolini anglatadi.

“Harry Potter” asarlarida ayrim nomlar personajning faqat kimligini emas, balki uning badiiy rolini ham belgilaydi.

Masalan:

Voldemort laqabi qo‘rquv, o‘lim va zulmat semantikasi bilan bog‘liq. Asardagi boshqa qahramonlar uning ismini aytishdan qo‘rqadi. Shu sababli “You-Know-Who” va “He-Who-Must-Not-Be-Named” kabi nomlash shakllari paydo bo‘ladi. Bu nomlar Voldemort obrazining dahshatli mavqeini kuchaytiradi.

Sirius Black nomi ham badiiy jihatdan ko‘p qatlamli. “Sirius” — osmondagi eng yorqin yulduzlardan biri bo‘lib, “Katta It” yulduz turkumi bilan bog‘liq. “Black” esa “qora” ma’nosini bildiradi. Qahramonning qora it qiyofasiga kirishi bilan bu nom badiiy uyg‘unlik hosil qiladi.

Albus Dumbledore nomidagi “Albus” — “oq” ma’nosini bildiradi. Bu rang donolik, poklik va yorug‘lik ramzi sifatida Dumbledore obrazining ijobiy badiiy mavqeini kuchaytiradi.

Badiiy funksiya shundan iboratki, antroponimlar personaj obrazini mustahkamlaydi, o‘quvchida muayyan hissiy munosabat uyg‘otadi va asarning ramziy tizimini boyitadi.

3. Antroponimlarning madaniy funksiyasi

Madaniy funksiya antroponimlarning tarixiy, mifologik, diniy, adabiy va milliy-madaniy manbalar bilan bog‘liqligini anglatadi.

Rowling antroponimlar orqali G‘arb madaniy xotirasining turli qatlamlariga murojaat qiladi. Asarda Rim, yunon, skandinav, kelt va ingliz madaniyatiga oid nomlar uchraydi.

Masalan: **Minerva McGonagall** ismi qadimgi Rim donishmandlik ma’budasi Minervaga ishora qiladi. Bu ism qahramonning bilimdon, qat’iyatli va adolatparvar obraziga mos keladi.

Fenrir Greyback nomi skandinav mifologiyasidagi ulkan bo‘ri Fenrir bilan bog‘liq. Bu nom personajning vahshiyligi va xavfli tabiatini madaniy-mifologik asosda kuchaytiradi.

Sirius Black nomi astronomik va mifologik qatlamga ega bo‘lib, it obrazi bilan bog‘liq qadimiy tasavvurlarni faollashtiradi.

Pomona Sprout nomi qadimgi Rim hosildorlik va mevali daraxtlar ma’budasi Pomona bilan bog‘liq. Qahramonning o‘simlikshunoslik fani o‘qituvchisi ekani bu nomning madaniy asosini yanada kuchaytiradi.

Demak, madaniy funksiya orqali antroponimlar asar matnini keng madaniy kontekst bilan bog‘laydi.

Antroponimlarning tasnifi.

Tadqiqotda Rowling antroponimlarini quyidagi guruhlarga ajratish maqsadga muvofiq:

1. Real ingliz antroponimlari

Bular oddiy ingliz ism-familiyalariga yaqin bo‘lib, asarni real hayotga bog‘laydi:

- Harry Potter;
- Ron Weasley;
- Fred Weasley;
- George Weasley;
- James Potter;
- Lily Potter.

Bu nomlar sehrli olam bilan real hayot o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlaydi.

2. “So‘zlovchi” antroponimlar

Bu guruhdagi nomlar personaj xarakteri yoki taqdirini anglatadi:

- Remus Lupin;
- Severus Snape;
- Draco Malfoy;
- Sirius Black;
- Argus Filch.

3. Mifologik va tarixiy antroponimlar

Bu nomlar qadimgi madaniyatlar bilan bog‘liq:

- Minerva McGonagall;
- Pomona Sprout;
- Fenrir Greyback;
- Quirinus Quirrell;
- Remus Lupin.

4. Laqab va qo‘rqinchli nomlash shakllari

Bu guruh personajga nisbatan jamiyatdagi munosabatni bildiradi:

- Voldemort;
- You-Know-Who;

- He-Who-Must-Not-Be-Named;
- The Dark Lord.

Bu birliklar qo‘rquv, hokimiyat va psixologik bosim ifodasi sifatida ishlatiladi.

Xulosa.

J. K. Rowlingning “Harry Potter” asarlaridagi antroponimlar murakkab semantik, badiiy va madaniy tizimni tashkil etadi. Ular personaj xarakteri, taqdiri, ijtimoiy mavqei va asardagi funksiyasini ochib berishga xizmat qiladi. Rowling antroponimlari fantasy janrining poetik tizimini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Semantik jihatdan antroponimlar yashirin ma’no va ramziy belgilarni ifodalaydi. Badiiy jihatdan ular obraz yaratish, emotsional ta’sirni kuchaytirish va syujet atmosferasini shakllantirishga yordam beradi. Madaniy jihatdan esa ular mifologik, tarixiy va adabiy manbalar bilan bog‘lanib, asarning ma’no qatlamlarini kengaytiradi.

Shu bois Rowling asarlaridagi antroponimlarni o‘rganish nafaqat tilshunoslik, balki adabiyotshunoslik va madaniyatshunoslik nuqtayi nazaridan ham muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Белозерова Е.А. Функционирование имен собственных в художественном тексте и дискурсе: дис. … канд. филол. наук: 10.02.04 / Белозерова Евгения Александровна. – М., 2008. – 208 с.
2. Жуйкова М. А. Особенности передачи антропонимов в художественных произведениях (на материале русских переводов серии романов Джоан Роулинг о Гарри Поттере). – 2019.
3. Лебедева Е.А. Ономастикон произведения Дж. Р. Р. Толкиена «Властелин колец»: автореф. дисс. на соиск. учен. степ. канд. филол. н. Ростов-на-Дону, 2006. 23 с.
4. Обруева Г. Об опыте интерпретации выразительных возможностей фразеологических единиц с именами собственными. Иностранная филология: язык, литература, образование, 4 (1), 2019.
5. Обруева Г. Х. Инглиз тилидаги атоқли отларнинг фразеологик бирликлар структурасида ишлатилиши. Хорижий филология, 2, 2021. –P. 66-69.
6. Зимовец Н.В. К вопросу о значении и переводе имени «Гарри Поттер» в романах Дж.К. Роулинг / Н.В. Зимовец // Вестник МГОУ. Серия «Лингвистика». – 2011. – № 5. – С. 87 – 92.
7. A. Fowler. Literary names: personal names in English literature. London: Oxford University Press, 2012.-297 p.
8. M.K. Gibka. “Functions of characters’ proper names in novels”. Onoma, 53, 49–66, 2018. Available: https://doi.org/10.34158/onoma.53/2018/4.
9. Obruyeva Gulchekhra Khamrokulovna "A semantic analysis proper nouns in comparison with the common noun." Shokh Articles Library 1.1 2026.
10. Obruyeva G. Atoqli ot komponentli frazeologik birliklarning semantik maqomi. «acta nuuz», 1(1.4), 2024. –P. 329-332.
11. Obruyeva G. The role of proper names in the formation of English phraseological units. Asian journal of scientific research and innovations, 1(1), 2026. – P.185-189.
12. Абдураззокова , С. 2026. Мифологические и исторические основы художественного мира Дж.Р.Р. Толкина. *Зарубежная лингвистика и лингводидактика*. 4, 1/S (янв. 2026), 32–37. DOI:https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol4-iss1/S-pp32-37.